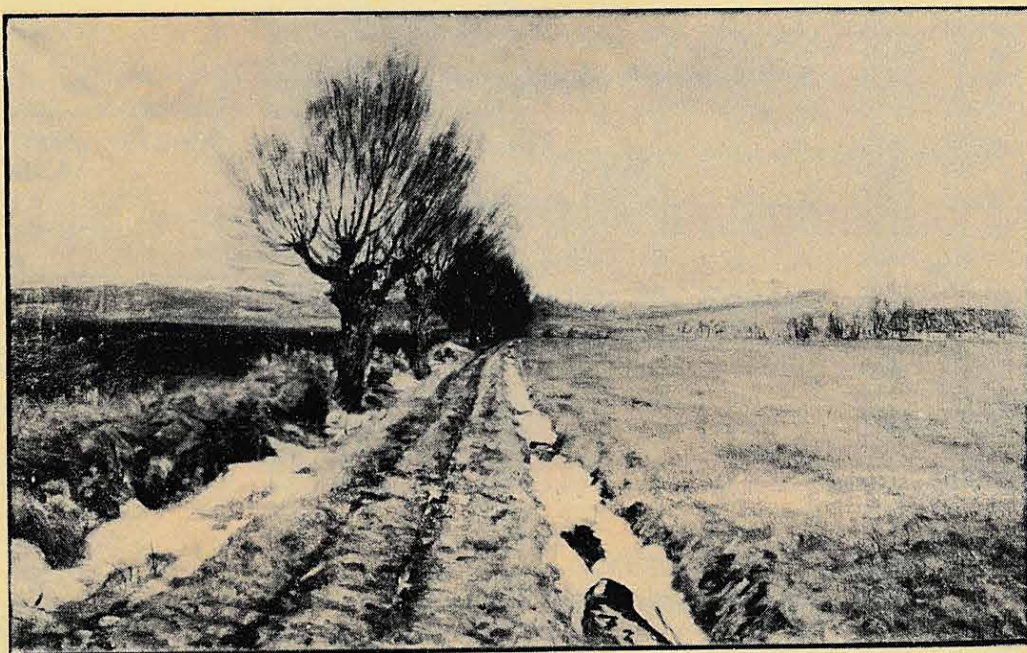

Byahornet

Tidig vår

P. A. Persson

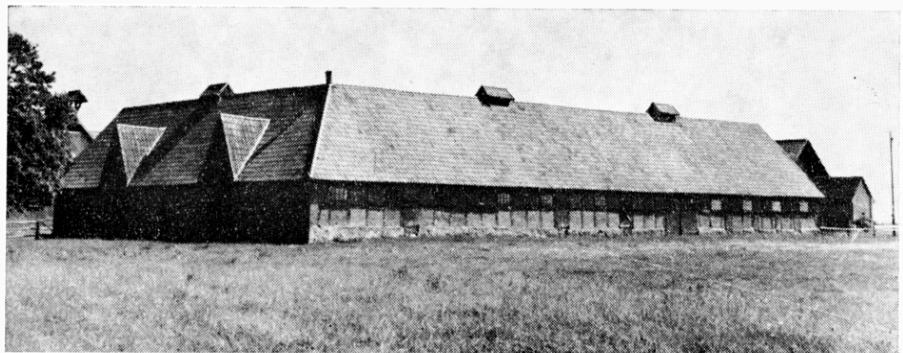
**Hembygdstidningen för Skåne,
Halland, Blekinge och Bornholm**

Skabersjö magasin

SLUTET AV 1700-TALET och början av 1800-talet präglades av ökad förståelse för jordbrukets betydelse för landets ekonomi och folkhushållning. Det är naturligt, att flera initiativ till jordbrukets fromma kom från Skåne. Här lät sålunda friherre Rutger Maclean på sitt gods Svaneholm 1783 genomföra det första enskiftet i Sverige och gjorde sig härmed känd som jordbruksreformator långt utanför Skånes gränser. En annan framstående jordbrukare, som på olika sätt sökte hjälpa upp jordbruk och folkhushållning, var greve Tage Thott på Skabersjö (1739—1824), sedan 1776 landshövding i Malmöhus län.

torpare, som "sakna nödigt förråd af säd och stundom ha allmän brist därpå" inrättade Tage Thott och hans hustru Ulrika Barnekow på 1790-talet "Skabersjö Magazin", där godsets bönder och torpare vid behov kunde få låna säd. Ett reglemente för Skabersjö Magazin omfattande 16 paragrafer är infört i den volym av Skabersjö kyrkoräkenskaper, som börjar 1791. I § 5 stadgas: "Annorlunda än som under namn och egenskap af Lån får ingen Spannemål utur Magazinet utlämnas." Reglementet, som har stränga bestämmelser, har dikterats av landshövding Thott.

Till Skabersjö Magazin, som inrättades i Svens-

*Svenstorps gård
i Skabersjö*

Landshövding Tage Thott sammankallade 1792 olika intressenter till ett möte i Malmö för att yttra sig om vad som kunde göras för att stimulera jordbruket i länet. Man enades här om att upprätta "jordbrukssocieteter", och en hushållningskommision utarbetade detaljerade förslag till hushållsnämnder för varje härad. 1814 bildades Malmöhus läns hushållningssällskap, som skulle sprida upplysning om förbättrade jordbruksmetoder. Ett viktigt led i upplysningsarbetet var de i de olika socknarna inrättade hushållsberedningarna. Lunds domkapitel utfärdade 1815 ett cirkulär till kyrkoherdarna i Malmöhus län om önskvärdheten att bilda hushållsberedningar, som årligen skulle avge rapport om verksamheten till hushållningssällskapet.

Landshövding Tage Thott visade också omtanke om sina underlydande bönder och torpare på Skabersjö gods. För att hjälpa Skabersjö bönder och

torps by, skänkte greve Thott till en början 15 tunnor kvarntorr råg, 30 tunnor korn och 30 tunnor havre. Greve Thott förbehöll sig överinseendet av magasinet och dess förvaltning. Den närmaste tillsynen av magasinet uppdrogs åt godsinspektoren och två godsets hemmansåboar. Magasinet försågs med tre lås, och inspektoren och de två bönderna, som utsågs av greve Thott, erhöll var sin nyckel. Vid utlämning av säd skulle alla tre föreståndarna vara närvarande. Föreståndarna hade rätt att föreslå, men greve Thott ensam tillkom det att bestämma, "huru mycken Spannemål som må utlånas åt varje behövande sökande." Reglementet innehöll stränga bestämmelser om hur den lånta säden skulle återgäldas. I § 8 heter det sålunda: "Om efterhösten och sist vid Julen det år lånen tagits skola å vissa dagar, som åtta dagar förut å Predikstolarne kundgjøres alla Låntagarne till Magazinet återbetala det

erhållna Sädes Capitalet, Rågen quarntorr samt Korn och Hafra i god ren säd, samt tillika uti interesse erlægga af samma slags säd En Ättandedels Tunna för hvarje Låntagen hel Tunna och proportionaliter för mindre." Det dugde inte att slarva med återbetalningen av den lånta säden. I reglementet heter det: "Brister någon ha föreståndarna att för skulden till Magazinet genast anställa utmätning, fullgöres ej Betalningen inom fjorton dagar försäljes det utmätta på offentlig auktion, samt där af genom inköp af sådan säd som låntagaren varit skyldig gottgöra Magazinet." Bönder och torpare fick tänka sig för noga, innan de bestämde sig för att låna säd ur grevens magasin. Slog skörden fel

Landshövding Tage Thott

så att de inte kunde återbetala den lånta säden, kunde de råka i ett värre nödläge än de var i då de lånade säd, och tvingas sälja sina ägodelar för att greven skulle få sitt.

Greve Thott var en noggrann och sträng gods-herre. För att säd ej skulle utdelas av oförstånd stadgade greven, att bok skulle föras av inspektoren i de två böndernas närvaro. Magasinets säd skulle understödja den fattigare allmogen, och reg-

lementet föreskrev: "Ingen eho det vara må skall äga att af Capital eller Interesse säden i detta magasin disponera eller använda det ringaste till annat bruk än hvad i detta förordnande stadgas." För förvaltningen av magasinet erhöll årligen inspektoren en tunna korn och de två bönderna en tunna korn tillsammans. Det var grevens mening att magasinet skulle drivas med vinst. För varje lånad tunna säd skulle erläggas 1/8 tunna i ränta, s. k. intressesäd. På så sätt skulle den av greven donerade säden, det s. k. sädeskapitalet, öka år från år. Greve Thott stipulerade, att när inkomsterna av magasinet stigit så att sädeskapitalet uppgick till 50 tunnor råg, 100 tunnor korn och 100 tunnor havre eller tillsammans 250 tunnor säd, skulle det som flöt in härutöver användas antingen till att inrätta ett nytt magasin eller "till skole inrättning för godsets barn, eller till fattigas underhåll eller till hvad annat Christeligt och nyttigt jag, eller annan ägare, finner för godt att det anslå." Reglementet slutar med följande ord: "Slutligen som denna Magazinsinrättning är af mig, såsom nuvarande ägare af Skabersjö Gård och godtz, stiftad till den här underlydande allmogens gagn och understöd så förordnar jag härmedelst på det kraftigaste för mig sjelf och framtida ägare af gården att denna inrättning aldrig må under hvad förevänning som helst rubbas eller dragas från sitt rätta ändamål, utan beständigt förblifva och förvaltas efter de grunder som nu äro föreskrifne."

Bestämmelserna i reglementet för Skabersjö Magasin kan idag synas stränga och hotfulla. Men mot bakgrunden av den hårda tid som 1700- och 1800-talen innebar för allmogen — särskilt då godsens underlydande bönder och torpare — utgör Skabersjö Magasin trots allt en ljuspunkt. Helt säkert har magasinet många gånger varit till fattiga bönders och torparens hjälp och bidragit till att deras tillvaro på Skabersjö gods varit betydligt lättare än på många andra skånska gods. Skabersjö Magasin vittnar också om landshövding Tage Thotts klara blick för jordbrukets betydelse för ekonomi och hushållning. Det stod klart för greve Thott att nöd och fattigdom bottenade i jordbrukets dåliga avkastning. En bättre avkastning skulle höja folkets levnadsstandard och skingra den värsta nöden. De fattiga, som inte själva ägde eller hade råd att köpa utsäde måste ges möjlighet att få låna sådant. Men det skulle återgäldas med ränta. Den gamla tiden gav ingenting till skänks.